

Fókuszban a gyermek: A gyermekek érdekét sértő bűncselekmények büntetéskiszabási gyakorlata

Csapucha Bernadett

Országos Kriminológiai Intézet, Budapest, Magyarország
Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar, Jog- és Államtudományi Doktori Iskola,
Budapest, Magyarország
E-mail: csapucha.bernadett@gmail.com

Beérkezett: 2022. augusztus 31.; Elfogadva: 2022. december 5.; Online megjelent: 2023. március 8.

Összefoglalás

A KDP keretén belül lefolytatott kutatómunkám magját a gyermekek érdekét sértő, valamint a család elleni bűncselekmények képezték. Kutatásom nívuma a gyakorlati oldalban rejlett, egy egyedi szellemi terméket létrehozva az országos, illetőleg a Fővárosra kiterjedő aktavizsgálataim révén. Jelen írásom – mely tulajdonképpen a lefolytatott két éves kutatásom rövid összefoglalójaként fogható fel – alapvetően a kutatási eredményeimre épít, így az – a jogerős ítéleteken keresztül – bemutatja a magyar helyzetképet, kiemelt figyelmet szentelve a büntetéskiszabási gyakorlatnak, valamint az arra hatást gyakorló tényezőknél.

Kulcsszavak: család, kiskorúak, büntetőjogi oltalom, aktakutatás, joggyakorlat

The child in focus: sentencing factors of the criminal offences violating the interest of children

Bernadett Csapucha

National Institute of Criminology, Budapest, Hungary
Pázmány Péter Catholic University, Faculty of Law and Political Sciences, Doctoral School of Law and Political Sciences,
Budapest, Hungary

Summary

This is to summarise the main ideas and findings of my two-year research that I have conducted in the framework of the Cooperative Doctoral Program.

One of the key goals of my research was to draw attention to the necessity of the increased criminal law protection of families, and especially of minors, and also, to provide a comprehensive view of how, by applying what means and how efficiently, this group of society can be protected through the application of the currently effective rules, i.e., mainly criminal substantive law and criminal procedural law.

I think that the criminal law protection of the family is undisputedly a hot issue: just to take a look at the intensive media coverage of this topic. The protection of children in the family as a social unit should be paid special attention to, as they are in an especially vulnerable position. The effective Criminal Code (Act C of 2012, Btk) essentially broke with the regulatory scheme in the Criminal Code of 1978, which discussed the provisions aimed at the protection of children and families in the same chapter as the delinquencies against sexual morality, as now it deals with these in a separate chapter (Chapter XX).

The core of my research was basically Chapter XX of the Criminal Code, which deals with the crimes that violate the interests of children and that are committed against the family, however, I attached primary importance to the former.

The following is meant by delinquencies that violate the interests of children: the endangering of minors, child labour, preventing the exercise of visitation rights with a minor, changing a minor's custody; while the following statutory definitions will qualify as crimes against the family: failure to observe the maintenance obligation, domestic violence, violation of family legal status, bigamy.

Both regarding the crimes that violate children's interests and those that are against the family, it was my goal to conduct an in-depth dogmatic analysis, in order to explore the theoretical side of delinquencies in question as comprehensively as possible.

However, the major novelty of my research lay in the practical aspect, where I exclusively focused on the crimes that violate the interests of children, creating a unique intellectual product based on my case-file analysis on the national and Budapest levels, as thus, I had the opportunity to examine this scope of crimes and the related legal practices from a pretty broad perspective.

This short article, which is basically a brief summary of the research that I conducted for two years, is fundamentally built on my research findings, which are primarily practical conclusions.

I have presented the Hungarian situation through the binding court decisions, drawing special attention to the Hungarian sentencing practices and the factors that affect these.

Keywords: family, minors, criminal law protection, case-file analysis, legal practice

Előszó

Dr. Csapucha Bernadett „A család büntetőjogi védelmének szabályozási koncepciója hazánkban, különös tekintettel a kiskorú személyek oltalmára” című, a Kooperatív Doktori Programhoz (KDP) kötődő kutatásának célját annak mélyreható elemzése képezte, hogy a büntetőjog miként képes védelmezni a család struktúráját, illetve hogyan hat a családi viszonyokat sértő magatartásokra.

Sajnálatos, de tény, hogy a generális jellegű bűncselekmények (például: testi sértés) jelentős részének megvalósítására is „családon belül” kerül sor, azonban a Büntető Törvénykönyv külön fejezetben oltalmazza a speciális jellegű tevékenységekkel szemben a család jogintézményét.

Dr. Csapucha Bernadett ezen speciális bűncselekmények közül a gyermekek érdekeit sértő deliktumokat helyezte kutatásának fókuszába. Ebbe a körbe tartozik a kiskorú veszélyeztetése, a gyermekmunka, a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása és a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása.

A kutatás kiterjedt ezen bűncselekmények normafejlődési folyamatának bemutatására, a dogmatikai nehézségek elemzésére, de sor került a nemzetközi jogi dokumentumok áttekintésére is. Az elméleti háttér feltárásán túl a gyakorlati sajátosságok értékelése is megtörtént. A kutatás alapján megállapíthatóvá vált, hogy milyen gyakorlati hibák lassítják, illetve akadályozzák a büntetőjogi felelősségre vonást.

A kutatómunka eredménye mind elméleti, mind gyakorlati szempontból egyértelműen hasznosítható, hozzájárulhat a törvényes jogrend kialakulásához.

Prof. dr. Belovics Ervin
tanszékvezető egyetemi tanár
Pázmány Péter Katolikus Egyetem,
Jog- és Államtudományi Kar

A vizsgálat alapját képező bűncselekmények középpontjában az egyik legsérülékenyebb társadalmi csoport, a gyermek áll, mely már önmagában véve is alátámasztja a lefolytatott kutatómunka jelentőségét.

A jogalkalmazók helyzete – meglátásom szerint – korántsem tekinthető egyszerűnek a kutatás tárgyát képező deliktumokat illetően, mivel a sokszor komplex, markáns jegyeket viselő normarendszer speciális kezelést, sokoldalú megközelítést, interdiszciplináris szemléletet kíván, különös érzékenységgel és nyitottsággal a jogalkotásban időközben végbemenő változásokra.

A szerző az ügyészség kutatóintézetében kutatói státuszt tölt be, így feladatai közé tartozik a bűnözés kutatása, a kriminológia, a kriminalisztika és a büntető-jogtudományok elméletének és gyakorlatának fejlesztése.

A kutatóintézet által közzétett kutatási jelentések bázisát a javarészt országos teljes mintán alapuló aktakutatások képezik.

A szerző KDP keretén belül megvalósított kutatómunkájának legnagyobb novumát, és a jogalkalmazás szempontjából leghasznosabb szerkezeti egységét a vizsgált bűncselekményeket illetően végzett aktavizsgálatok jelentik.

Összességében a kutatási eredmények hozzájárulnak a kodifikációs és a jogértelmezési tevékenység hatékonyabbá tételéhez, azok egyrészt gazdagítják a bűnügyi tudományok elméleti és gyakorlati oldalát, másrészt felhasználásra kerülnek a felsőoktatásban is, hiszen a kutató a Pázmány Péter Katolikus Egyetem a KDP témájával összefüggésben oktatói tevékenységet végez.

Prof. dr. Barabás Andrea Tünde
tanszékvezető egyetemi tanár,
Országos Kriminológiai Intézet,
igazgató, főtanácsos

A Kooperatív Doktori Program keretén belül végzett kutatás szerkezete, a kitűzött kutatási feladat rövid összefoglalása

A Kooperatív Doktori Program (továbbiakban: KDP) keretén belül folytatott kutatómunkám („*A család büntetőjogi védelmének szabályozási koncepciója hazánkban, különös tekintettel a kiskorú személyek oltalmára*”) tulajdonképpen – tartalmi szempontból – teljeskörűen lefedi PhD-értekezésemet, melynek középpontjában az egyik, ha nem a legsérülékenyebb társadalmi réteg, a gyermek áll mint a család „alkotó egysége”. A vizsgált kérdéskört alapvetően büntetőjogi aspektusból közelítettem meg, érintőlegesen ugyan, de a büntetőjogon kívüli releváns jogforrásokra is kitérek.

KDP-kutatásom relevanciáját, a téma részletes feldolgozásának szükségességét jól mutatja, hogy a Magyarország jogrendszerének bázisát képező Alaptörvény is számos ponton utal a család, illetőleg a gyermekek fokozott védelmi szintjének megteremtéséhez fűződő társadalmi érdekre, a családot pedig a nemzet fennmaradásának alapjaként említi (*Magyarország Alaptörvénye [2011. április 25.]*).

Az Alaptörvény preambulumának minősülő Nemzeti Hitvallás rögzíti, hogy „együttélésünk legfontosabb keretei a család és a nemzet, összetartozásunk alapvető értékei a hűség, a hit és a szeretet” (*Magyarország Alaptörvénye [2011. április 25.]*). Nem más ez, mint az értékek határozott megvallása, olyan előhangba foglalt keret, amely összekötő kapocsként definiálja a múltat, a jelent és a jövőt, egyúttal integrációs és kohéziós funkcióval bír, komoly normatív jelentőséget, értelmezési útmutatót ad (*Barna 2011*).

Az Alaptörvény a családot az emberi személyiség kibontakozásának természetes közegeként fogja fel, amit az államnak tiszteletben kell tartania. A család létrejöttének biztos alapja a házasság, amely az egymás szeretetén és tiszteletén alapuló életközösség. Gyermekek születése nélkül nincs jól működő társadalom, fenntartható fejlődés, ebből adódóan az államnak segítenie kell a családi élet és a munkavállalás összeegyeztetését, a családok jólétének erősítését. Abból adódóan, hogy az Alaptörvény a gyermekek családban történő nevelkedését szorgalmazza, a házasságot és a gyermekvállalást mint követendő és védendő társadalmi, nemzeti értéként fogalmazza meg. A szóban forgó jogforrás leszögezi, hogy a családban az anya és az apa a szülői felelősség terén azonos kötelezettségekkel és jogokkal rendelkezik. A szülő köteles és jogosult is arra, hogy kiskorú gyermekét családban gondozza, nevelje. Mindezek mellett pedig a jogforrások hierarchia csúcán lévő Alaptörvény a szülőnek a gyermek testi, lelki és szellemi fejlődéséhez való hozzájárulásának a relevanciáját is hangsúlyozza (*Judiné Vida 2020*).

Kutatómunkám fókuszában a gyermekek érdekét sértő bűncselekmények álltak, mely deliktumok a Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) XX. fejezetében („A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűn-

cselekmények”) kerültek deklarálásra. E tekintetben fontos hangsúlyozni, hogy a hatályos Btk. alapjaiban véve szakított azzal a ’78-as Btk. szerinti szabályozási konstrukcióval, mely a nemi erkölcs elleni deliktumokkal egy fejezetben tárgyalta a gyermekek és a család védelmét célzó rendelkezéseket, hiszen az immáron önálló fejezetben (XX. fejezet) foglalkozik azokkal. Mindez meglátásom szerint jól mutatja, hogy a jogalkotó is felismerte, mind a családnak, s mind pedig a gyermekeknek – a korábbiakhoz képesti – fokozottabb büntetőjogi oltalmának szükségességét.

A Btk. XX. fejezete először a gyermekek érdekét sértő deliktumokat taglalja, majd ezt követően tér rá a család elleni bűncselekményekre. Ennek hátterében az áll, hogy a Btk. XX. fejezetének szerkezeti felépítését, vagyis az egyes bűncselekményeknek a sorrendiségét az elkövetési magatartások súlyossága határozza meg (*Márki 2018*). A törvény először a gyermekek érdekét sértő deliktumokat sorolja fel, így konzekvenciaként levonható, hogy azoknak a jogalkotó egyrészt nagyobb jelentőséget tulajdonít, másrészt pedig ezen réteg sérelmére elkövetett bűncselekmények társadalomra veszélyességét – a családdal összefüggésbe hozható bűncselekményekhez viszonyítottan – nagyobb volumenűnek véli.

A gyermekek érdekét sértő deliktumok alatt az alábbiakat kell érteni: kiskorú veszélyeztetése, gyermekmunka, kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása, kiskorú elhelyezésének megváltoztatása; család elleni bűncselekményeknek pedig a következő tényállások minősülnek: tartási kötelezettség elmulasztása, kapcsolati erőszak, családi jogállás megsértése, kettős házasság.

A KDP keretein belül a gyermekek érdekét sértő deliktumokat elméleti, valamint gyakorlati aspektusból is vizsgáltam, tekintettel arra, hogy az Országos Kriminológiai Intézet tudományos segédmunkatársaként (kutatójaként) lehetőségem adódott országos teljes mintán alapuló aktakutatásokat is lefolytatnom a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásával, valamint a kiskorú elhelyezésének megváltoztatásával összefüggésben. Mindezek mellett a kiskorú veszélyeztetésének büntetőjogi tényállását is vizsgáltam elméleti és gyakorlati oldalról egyaránt. Hangsúlyozom, hogy a gyermekmunkával összefüggésben is végeztem kutatást, ugyanakkor a jelenséget csak elméleti aspektusból lehet megközelíteni, tekintettel arra, hogy a szóban forgó bűncselekménynek hazánkban még nincs kiforrott joggyakorlata. Az új Btk. hatályba lépte óta ugyanis egyetlen deliktumot regisztráltak, amely eltereléssel végződött.

A kutatómunkám keretén belül első ízben áttekinthetem a Csemegi-kódextól (1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről) a korábbi Btk.-ig a büntető anyagi jogi szabályanyagnak az alakulását a család, s azon belül is elsődlegesen a kiskorú személyek oltalma vonatkozásában, feltárva a jogfejlődési folyamat eredményeként beálló változásokat.

Ezt követően nemzetközi jogi aspektusból közelíttem meg az adott kérdéskört, rávilágítva ezzel – az Euró-

pa Tanács, az ENSZ és az Unió releváns dokumentumait alapul véve – arra, hogy a család, s vele együtt a gyermekek védelme világviszonylatban sem maradhat el.

A nemzetközi aspektusok feltárása után a hatályos Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) XX. fejezete került a fókuszba, azon belül is elsődlegesen a gyermekek érdekét sértő deliktumok. Ezen bűncselekmények vonatkozásában igen hosszasan elmélyültem az egyes nevesített bűncselekmények dogmatikai aspektusában, kiemelve az egyes tényállások főbb pontjait, sajátosságait, valamint a felvetődő főbb elméleti kérdéseket.

A gyermekek érdekét sértő bűncselekmények kapcsán hangsúlyozom, hogy azok passzív alanya – egy kivétellel – a kiskorú gyermek, amiből következik, hogy a szóban forgó tényállások megalkotásának hátterében a kiskorúak fokozott büntetőjogi védelmének megteremtéséhez fűződő jogalkotói törekvés állt. A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása jelenti ez alól az egyedüli kivételt, tekintettel arra, hogy ezen bűncselekmény passzív alanya – a kiskorú gyermek mellett – a kiskorúval kapcsolattartásra jogosult fél.

Fontosnak tartom kiemelni, hogy a kiskorúak oltalmát, mindenek felett álló érdekét szolgáló törekvések például a polgári peres eljárások egy részét (pl. házassági bontóper, szülői felügyelet rendezése iránti per), valamint a gyámhatósági mint közigazgatási eljárásokat is áthatják, melyekkel nem kívántam a KDP keretén belül külön foglalkozni, figyelemmel arra, hogy kutatásom alapjaiban véve büntetőjogi irányultságú. Az egyes bűncselekményekhez szorosan kapcsolódó háttérjogszabályok főbb pontjai ugyanakkor ismertetésre kerültek, hiszen azok a dogmatikai elemzés szerves részét képezik, továbbá hozzájárulnak a Btk. által pönalizált tényállások megértéséhez.

Az egyes nevesített gyermekek érdekét sértő bűncselekmények elméleti oldalának ismertetésével párhuzamosan a gyakorlati vonatkozásoknak is kiemelt jelentőséget tulajdonítottam. Ahogy arra már utaltam, az Országos Kriminológiai Intézet tudományos segédmunkatársaként lehetőségem adódott aktakutatásokat lefolytatni a vizsgált bűncselekményekkel összefüggésben, ebből eredendően ezen vizsgálatok képezték a gyakorlati rész bázisát. A szükséges iratanyagot a Megyei Főügyészségek, valamint a Fővárosi Főügyészség bocsátották rendelkezésemre, az egyes ügyészségekkel a vizsgálatok elvégzése alatt folyamatosan kapcsolatban álltam, együttműködtem, begyűjtöttem észrevételeiket a kutatások tárgyát képező deliktumokkal kapcsolatban. A szóban forgó aktakutatások elsődlegesen – a jogerős bírósági ítéleteket alapul véve – a büntetékiszabási gyakorlatra, valamint az arra hatást gyakorló tényezőkre összpontosítottak.

Kiemelendő, hogy a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását büntető törvényi tényállás egy egyéb büntethetőséget megszüntető okot is deklarál, így az e körben végzett aktakutatás az erre hivatkozással történő eljárást megszüntető végzések vizsgálatára is kiterjedt.

Míndezek mellett kutatásom gyakorlati része a vizsgálat alá vont bűncselekményekkel összefüggésben felmerülő jogalkalmazásbeli problémákra is rávilágított, elsődlegesen az ügyészség nézőpontját alapul véve, tekintettel arra, hogy jómagam is az ügyészi szervezetben dolgozom, így erre van elsődlegesen rálátásom.

Meglátásom szerint KDP kutatómunkám nívója abban rejlett/rejlik, hogy ilyen tág perspektívából Magyarországon senki sem vizsgálta még a gyermekek érdekét sértő bűncselekményeket, figyelemmel arra, hogy általában azoknak csak egy kisebb szelete kerül valamilyen kontextusban terítékre. Vizsgálataim lefolytatása során arra a következtetésre jutottam, hogy leginkább a kiskorú veszélyeztetése kapcsán születnek büntetőjogi irányultságú publikációk, például a veszélyeztetési eredmény megítélése (Bérces 2017; Balogh 2006), míg a kiskorúval való kapcsolattartást akadályozó vagy a kiskorú elhelyezésével összefüggő magatartások elsődlegesen nem büntetőjogi aspektusból kerülnek megközelítésre (Komlósiné Ságó 2017).

Az e körben íródott tanulmányok javarészt ugyanis a polgári anyagi/eljárásjogi vagy a gyámhatósági mint közigazgatási eljárásjogi vonatkozásokra összpontosítanak, értve ezalatt például a házassági bontópereket, a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése végett indított pereket. Nem nehéz belátni tehát, hogy az ilyen jellegű ügyekkel összefüggő büntetőeljárások vizsgálatai rendre elmaradnak.

A gyermekek érdekét sértő bűncselekmények igen részletes áttekintését követően a család elleni deliktumokra összpontosítottam. Hangsúlyozom, hogy a szóban forgó bűncselekményeket elméleti oldalról közelíttem meg, figyelemmel arra, hogy kutatásom magját – ahogy arra már utaltam, és ahogy az már értekezésem címéből is megmutatkozik – a gyermekek érdekét sértő bűncselekmények képezik. A család elleni deliktumokkal összefüggésben kiemelendő, hogy noha például a tartási kötelezettség elmulasztását vagy a családi jogállás megsértését büntetőtörvényi tényállások passzív alanya a gyakorlatban tipikusan a kiskorú személy, ugyanakkor ezen bűncselekmények passzív alanyi körét a vonatkozó szakirodalom jóval tágabb perspektívából közelíti meg, másrészt pedig ezen bűncselekmények védett jogi tárgyai is egyértelműen túlmutatnak a kiskorú személyek oltalmának megteremtését célzó jogalkotói törekvésen.

Kutatásom utolsó szerkezeti egységét a kiskorú sértett védelmét szolgáló eszközök bemutatása képezte, kiemelt figyelmet szentelve a magyar büntető igazságszolgáltatásban rendelkezésre álló lehetőségekre.

Hazánk a nemzetközi és az uniós kötelezettségeinek történő elégtétel céljából a kiskorú személyeket érintő igazságszolgáltatási eljárást/rendszert megkísérelte gyermekbarátibbá tenni. Ennek érdekében 2011-ben a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium – a Belügyminisztériummal és az Emberi Erőforrások Minisztériummal együtt – létrehozta a Gyermekbarát Igazságszolgáltatás Munkacsoportot, azon elgondolásból, hogy az

előkészítse a szükséges törvénymódosításokat. Egyebekben pedig a Kormány 2012-ben meghirdette a Gyermekközpontú Igazságszolgáltatás évét is. Az első konkrét lépést a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulása irányába a 32/2011. (XI. 18.) KIM rendelet jelentette (32/2011. [XI. 18.] KIM rendelet a rendőrség nyomozó hatóságainál létesítendő gyermekmeghallgató szobák kialakításáról).

A gyermekbarát igazságszolgáltatás elveinek érvényre jutása alapvetően több lépcsőben valósult meg, mely során fontos mérföldkőnek számított a 2012. évi LXII. törvény, vagyis az I. Gyermekbarát Igazságszolgáltatás Törvénycsomag (2012. évi LXII. törvény a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó egyes törvények módosításáról).

Mindezek mellett pedig a Második Gyermekbarát Igazságszolgáltatás Törvénycsomag (2013. évi CCXLV. törvény az egyes törvényeknek a gyermekek védelme érdekében történő módosításáról), illetve a Lanzarote-i Egyezmény kihirdetésének (2015. évi XCII. törvény az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezménye kihirdetéséről, valamint ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról) is determináló jelentőséget kell tulajdonítani.

A kiskorú sértettel érintett büntetőeljárások során általánosságban véve elmondható, hogy mind a büntető anyagi jogi, mind pedig a büntető eljárásjogi szempontok értékelésekor különös gondossággal kell eljárniuk a jogalkalmazóknak, figyelemmel a kiskorú személyek kiszolgáltatottságára. Büntetőeljárásjogi aspektusból elsődlegesen a különleges bánásmód jogintézményének van determináló jelentősége, de pl. a soronkívüliség elve is egy fontos garanciális szabály.

Végezetül pedig a KDP kutatásom utolsó szerkezeti egységében áttekintettem a kiskorúak oltalmának megteremtésében meghatározó jelentőséggel bíró büntetőjogon kívüli jogforrásokat is, értve ezalatt például az 1997. évi XXXI. törvényt (1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról [Gyvt.]), valamint a 149/1997. évi (IX. 10.) Kormányrendelet (149/1997. évi [IX. 10.] Kormányrendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról [Gyer.]) sarkalatos pontjait.

Kutatási módszerek

KDP kutatásom elméleti részének fókuszában a dogmatikai kérdések álltak, melynek során valamennyi vizsgált bűncselekmény minden részletre kiterjedő elemzésére sor került, továbbá az irányadó háttérjogszabályi rendelkezések feltárását sem mellőztem.

Az elméleti rész alapját a vonatkozó szakirodalom (kommentárok, tankönyvek), valamint a folyóiratcikkek képezték.

A gyakorlati rész bázisát – ahogy említettem – az aktakutatások tették ki, a szükséges iratanyagot az egyes ügyességek bocsátották a rendelkezésemre.

A joggyakorlatot bemutató empirikus kutatási részben két országos, valamint egy, a főváros illetékességi területére kiterjedő aktavizsgálat eredményei találhatók. Az aktakutatások lefolytatására két év állt rendelkezésemre.

A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása, valamint a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása bűncselekmények vonatkozásában az új Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) hatálybalépésétől vizsgáltam – országos teljes mintát alapul véve – az összes jogerős ítéletet. Ezalatt a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásánál a 2013. július 01. és 2017. december 31. közötti, míg a kiskorú elhelyezésének megváltoztatásánál a 2013. július 01. napja és 2019. december 31. napja közötti időszakot kellett érteni. Ahogy arra már a korábbiakban utaltam, a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása bűncselekmény vizsgálata során az egyéb büntethetőséget megszüntető okra figyelemmel történő eljárást megszüntető végzéseket is áttekinttem. A kiskorú veszélyeztetésének büntetetténe joggyakorlatát pedig célzottan a fővárosban, a 2019-es esztendőben jogerőre emelkedett ítéleteket alapul véve tekintettem át.

A gyakorlati aspektusok feltárásában kiemelt jelentőséggel bírtak, valamint az Országos Kriminológiai Intézet munkájának eredményességéhez is nagyban hozzájárultak az egyes kutatásokkal összefüggésben kapott ügyészi észrevételek is, melyek úgyszintén fontos részét képezték a KDP kutatómunkámnak.

Az aktakutatások fő célja a magyar büntetés-kiszabási gyakorlatnak, s az arra ható tényezőknél a feltárása a gyermekek érdekét sértő bűncselekmények vonatkozásában.

A kutatási eredmények rövid összefoglalása

A kiskorú veszélyeztetésének büntette két önálló alaptényállásból áll, a törvényhely (2) bekezdése mint második alaptényállás szubszidiárius alakzatnak minősül. A normaszöveg sajátosságaira az e tárgykörben végzett aktakutatás is figyelemmel volt, ebből eredendően a jogerős ítéletek főbb tendenciái az egyes alapesetekre vetítve külön-külön kerülnek taglalásra.

A 2019-es esztendőben összesen 108 jogerős ítélet született a fővárosban, melyek áttanulmányozása során megállapítást nyert, hogy alapjaiban véve a Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) 208. § (1) bekezdésébe ütköző alakzatnak van a gyakorlatban létjogosultsága, hiszen 87 ügyben evégett, míg a fennmaradó 21 ügyben a (2) bekezdésbe ütköző magatartás miatt került sor a büntetőjogi felelősségre vonásra. A vizsgált időszakban felmentő ítélet nem született.

Az elkövetők számát illetően elmondható, hogy 95 fő bűnössége a Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) 208. § (1) bekezdésébe, míg 22 fő bűnössége a Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) 208. § (2) bekezdésébe ütköző magatartás

miatt került megállapításra, az elkövetők száma összesen: 117 fő.

A Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) 208. § (1) bekezdésében írt bűncselekmény elkövetői javarészt önálló tettesi minőségben szerepeltek, társtettesi minőség megállapítására 5 jogerős ítéletben került sor. A társtettesi alakzat kapcsán hangsúlyozom, hogy nincs egységes jogirodalmi nézőpont a tekintetben, hogy a törvényi tényállás ezen fordulatának diszpozíciószerűsége esetén társtettesi minőség megállapításának egyáltalán lehet-e helye, vagy valamennyi elkövető a bűncselekmény önálló alanya lesz. A Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) 208. § (2) bekezdését illetően továbbá egyetlen jogerős ítélet rendelkezett ezen elkövetési formáról.

A kiskorú veszélyeztetésének büntette vonatkozásában a büntetékiszabási gyakorlat a következőképp alakult.

Az egyes büntetések előfordulásának gyakorisága (Btk. [2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről] 208. § (1) bekezdés, 87 ügyre és a 95 elkövetőre vetítve):

- végrehajtható szabadságvesztés, és vele együtt közügyektől eltiltás: 11 fő,
- felfüggesztett szabadságvesztés: 67 fő,
- elzárás: 1 fő,
- pénzbüntetés: 9 fő,
- közérdekű munka: 7 fő,
- foglalkozástól eltiltás: 1 fő – szabadságvesztés büntetés mellett.

Az alkalmazott intézkedések előfordulásának gyakorisága (Btk. [2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről] 208. § (1) bekezdés): –

Az egyes büntetések előfordulásának gyakorisága (Btk. [2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről] 208. § (2) bekezdés, 21 ügyre és a 22 elkövetőre vetítve):

- végrehajtható szabadságvesztés, és vele együtt közügyektől eltiltás: 1 fő,
- felfüggesztett szabadságvesztés: 16 fő,
- pénzbüntetés: 3 fő,
- közérdekű munka: 2 fő.

Az alkalmazott intézkedések előfordulásának gyakorisága (Btk. [2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről] 208. § (2) bekezdés): –

A fentiekben felvázolt statisztikai adatokból – azon túlmenően, hogy valamennyi ügyben büntetés kiszabására került sor – kitűnik, hogy foglalkozástól eltiltásra csupán egy ügyben került sor, amely egy nagyon csekély számadat, s mely egy „jogalkalmazási hibaként” tartható számon. Az eljáró ügyészségek vádiratának „indítvány része”, továbbá a bírósági ítéletek rendelkező részei rendre figyelmen kívül hagyták a Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) 52. § (4) bekezdésében

foglaltakat, melynek értelmében a kiskorú veszélyeztetése bűncselekményének elkövetőjét el kell tiltani bármely olyan foglalkozás gyakorlásától vagy egyéb tevékenységtől, amelynek keretében tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végzi, illetve ilyen személlyel egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyban áll. Különös méltánylást érdemlő esetben a foglalkozástól eltiltás kötelező alkalmazása mellőzhető.

A Legfőbb Ügyészség BF.124/2019/12. számon előbb egyedi állásfoglalást, majd 2020 augusztusában 28. sorszám alatt országosan kiadott iránymutatást adott ki, amelynek lényege, hogy a Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) 52. §-ának (4) bekezdését az (1) bekezdésben szabályozott esetkörtől függetlenül kell kezelni. Ezen elgondolás nem ment át a gyakorlatba, amit jól alátámaszt az is, hogy 2021. november 10. napján a Fővárosi Főügyészség is közzétette iránymutatását e tárgykörben a jövőbeni helytelen ügyészi gyakorlat kiküszöbölése érdekében.

A Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) 208. § (1) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetésén alapuló bűnösséget megállapító ítéletekben – a büntetés kiszabása körében – az alábbi súlyosító és enyhítő körülményekre hivatkoztak a bíróságok:

- súlyosító körülmények: kitartó elkövetési mód, huzamosabb időn át tanúsított elkövetési magatartás, kétféle több bűncselekmény halmazata, a szabálysértési nyilvántartásban többször szerepelt, büntetett előélet, állt már bíróság előtt, társtettesi minőség, a büntetőeljárás – vádlottnak felróható – elhúzódása, a vádlott a bűncselekményt a büntetőeljárás hatálya alatt követte el, a bűncselekményt felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje alatt követte el, a cselekményt a foglalkozása felhasználásával valósította meg;
- enyhítő körülmények: büntetlen előélet, beismerő vallomás, egy kiskorú gyermek tartásáról való gondoskodás, időmúlás, megbánó magatartás, a sértett már nem kívánta a vádlott megbüntetését, a vádlott a kiskorú gyermekével és családjával rendezni akarja a kapcsolatot, a gyermekéhez való viszonyulásban kedvező változás állt be, pszichoterápián való részvétel az indulatkezelés céljából, megromlott egészségügyi állapot, a büntetőeljárás – vádlottnak fel nem róható – elhúzódása.

A Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) 208. § (2) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetésén alapuló bűnösséget megállapító ítéletekben – a büntetés kiszabása körében – az alábbi súlyosító és enyhítő körülményekre hivatkoztak a bíróságok

- enyhítő körülmények: időmúlás, fiatal felnőttkor, részbeni beismerő vallomás, megbánás,
- súlyosító körülmények: társtettesi elkövetés.

A Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) 208. § (1) bekezdése a garázdaság vétségével/bűn-

tettével, a zaklatás vétségével, a szexuális erőszak büntetettével, az új pszichoaktív anyaggal való visszaélés büntetettével, a kábítószer-birtoklás vétségével, a büntetőeljárás alapjául szolgáló hatóság félrevezetésének vétségével, a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak büntetettével, a közokirat-hamisítás büntetettével, a gyermekprostitúció kihasználásának büntetettével, az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás büntetettével, a lopás vétségével/büntetettével, a szexuális visszaélés büntetettével, valamint a kapcsolati erőszak büntetettével állt bűnhalmazatban.

A Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) 208. § (1) bekezdésével bűnhalmazatban álló deliktumok vizsgálatokor úgyszintén figyelmes lettem egy jogalkalmazási problémára, ugyanis a kiskorú veszélyeztetése büntetének első alapesete és a testi sértés büntette/vétsége számos esetben tévesen kerültek együttes megállapításra. A Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) 164. § (2)–(4) bekezdése szerinti testi sértés elkövetése esetén, amennyiben fennállnak a kapcsolati erőszak törvényi tényállásának feltételei is, akkor a kiskorú veszélyeztetése büntetének a kapcsolati erőszakkal halmazatban történő megállapításának van helye, vagyis ilyenkor a bűnhalmazatot nem a testi sértés megjelölt fordulatainak valamelyikével szükséges megállapítani. Ennek kapcsán hangsúlyozom, hogy a kapcsolati erőszak törvényi tényállása és a kiskorú veszélyeztetésének büntette nemcsak akkor állhatnak egymással bűnhalmazatban, ha egyazon sértett, vagyis a kiskorú gyermek sérelmére történik valamennyi diszpozíciószerű magatartás kifejtése, hanem akkor is, amikor eltérő sértettek-ről van szó, ezalatt értve például azt az esetkört, amikor az elkövető a kiskorú gyermeke édesanyját, annak szemé láttára, rövid időközön belül, legalább két alkalommal megveri, a kapcsolati erőszak normaszövegébe illeszkedő testi sértést okozva ezzel.

A 87 jogerős ítéletből csupán 4 olyan volt, amikor a Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) 208. § (1) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetése a kapcsolati erőszakkal bűnhalmazatban állt, mely egy rendkívül csekély számadatnak mondható. A Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) 208. § (1) bekezdése ezzel szemben a testi sértéssel jóval több alkalommal, szám szerint 19 jogerős ítéletben állt halmazatban, melyből 15 ügyben – meglátásom szerint – adottak lettek volna a kapcsolati erőszak bűncselekményének törvényi feltételei.

Jogalkalmazási problémaként tarthatók számon azok az esetek, amikor a kiskorú gyermek testi bántalmazásakor a szülő felelőssége csak a kiskorú veszélyeztetésének büntetében került megállapításra, egész egyszerűen figyelmen kívül hagyva a bántalmazás tényét. Utóbbit pedig szem előtt kell tartani, hiszen a Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) 208. § (1) bekezdésében foglalt tényállás egy materiális veszélyeztető deliktum, ami annyit tesz, hogy ez esetben a diszpozíciószerűségnek nem feltétele a testi sértés bekövetkezése,

egyetlenegy feltétel van csupán, a kiskorú testi fejlődésének a veszélyeztetése. A veszélyeztetésen túlterjeszkedő magatartások tehát mindig külön értékelés tárgyát kell hogy képezzék.

A Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) 208. § (2) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetésének büntette főként a lopás vétségével/büntetettével állt bűnhalmazatban.

Egyebekben az akták áttanulmányozásakor a Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) 208. § (2) bekezdése vonatkozásában egy igen súlyos jogalkalmazásbeli hibára lettem figyelmes, olybá tűnik, hogy a törvényi tényállás ezen fordulatát illetően nem tisztázottak az alannyá válás feltételei. A bírói gyakorlat ugyanis számos esetben mellőzte azon jogirodalmi elgondolást, melynek értelmében a (2) bekezdésben írt bűncselekmény alanya csak olyan tizennyolcadik életévét betöltött személy lehet, aki nem köteles a kiskorú nevelésére, felügyeletére, gondozására, ellenkező esetben ugyanis az (1) bekezdés szerinti felelősségre vonásnak van helye.

A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását büntetőtörvényi tényállással összefüggésben lefolytatott aktakutatás alapját 30 jogerős ítélet képezte, felmentő ítéletről nincs tudomásom. Alapvetően az összes olyan jogerős ítéletet vizsgáltam, amely 2013. július 01. és 2017. december 31. napja között Magyarországon született. Mindezek mellett a szóban forgó bűncselekmény normaszövege által meghatározott egyéb büntethetőséget megszüntető okra hivatkozással történő eljárást megszüntető végzéseket is áttekintettem, mely 5 ügyet jelentett.

A fő problémát az ilyen jellegű ügyekben a gyermek édesapja és édesanyja közötti kibékíthetetlen ellentét képezi. Valamennyi jogerős ítélet (kivételem nélkül!) ugyanis arról árulkodott, hogy az édesanya akadályozta a kapcsolattartást, jellemzően a különélő szülő és a közös kiskorú gyermek között, mely a gyermek apa ellen történő nevelésében manifesztálódott.

Az elkövetők 90%-a, azaz 27 fő volt élettársával/házastársával, 2 fő a gyermek apai nagyszülőjével, míg további 1 fő a saját édesanyjával, vagyis az anyai nagyszülővel szemben valósította meg a bűncselekményt. Megállapítást nyert továbbá, hogy valamennyi elkövető önálló tette volt az aktavizsgálat tárgyát képező bűncselekménynek.

A kiszabott büntetések kapcsán elmondható, hogy 1 fővel szemben került sor ténylegesen végrehajtandó szabadságvesztésre ítéletre, melyhez közügyektől való eltiltás is társult mint mellékbüntetés. Elzárás büntetést 1, közérdekű munka büntetést 2, míg pénzbüntetést 4 fővel szemben alkalmazott az eljáró bíróság. Mindezek mellett a bíróság 4 fővel szemben a szabadságvesztés büntetés végrehajtását próbaidőre felfüggesztette.

Az alkalmazott intézkedéseket illetően elmondható, hogy megrovásról 3, míg próbára bocsátásról 15 jogerős

ítélet rendelkezett. 2 ügyben a próbára bocsátás próba ideje alatt pártfogó felügyelet elrendelésére is sor került.

Mindezekből következik, hogy a jogerős ügyek 60%-ában csak intézkedés alkalmazására került sor.

A súlyosító körülmények az alábbiakban foglalhatóak össze a lefolytatott aktavizsgálat alapján: a vádlott hozzáállása (a sorozatos bírságkiszabás ellenére sem tett eleget önhibájából kapcsolattartási kötelezettségének; a bírósági – szülői felügyelet rendezésével vagy házasság felbontásával összefüggő perekben meghozott – határozatokban foglaltak nem teljesítése) ellenszenv keltése a közös gyermekben – jellemzően – az apa irányába; a büntetett előélet.

Az enyhítő körülmények pedig – kiváltképpen – a következők voltak: a vádlott beismerő vallomása; büntetlen előélet; a vádlott kiskorú gyermek eltartásáról gondoskodik; a büntetőeljárás elhúzódása.

A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása törvényi tényállásával összefüggésben a Büntető Törvénykönyv egy egyéb büntethetőséget megszüntető okról is rendelkezik, évégett eljárást megszüntető végzést öt ügyben hozott az eljáró bíróság a vizsgált időszakban.

Ennek kapcsán joggal vetődnek fel az alábbi kérdések:

- Mit is kell érteni az elmaradt kapcsolattartási formák pótlásának megkezdése alatt?
- Mi számít már elegendőnek ahhoz, hogy megállapíthatóvá válhasson a Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) 210. §-ának (2) bekezdésében taglalt egyéb büntethetőséget megszüntető ok?

Meglátásom szerint egyrészt az ilyen jellegű ügyekben már eleve nehézséget jelent annak megítélése is – feltéve, ha több elmulasztott kapcsolattartásról van szó –, hogy a szülővel való újbóli találkozás egyáltalán melyik elmulasztott kapcsolattartásnak felel meg, melyiket „váltja ki”. Másrészt pedig ahhoz, hogy a kapcsolattartás biztosított legyen mondható, hosszabb időre van szükség, tehát egyszeri alkalmakból nem lehet komolyabb konzekvenciákat levonni.

Az aktákból kiolvashatóvá vált, hogy az eljáró bíróságok kivétel nélkül a tárgyaláson elhangzottakra alapozták döntésüket a Btk. (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) 210. § (2) bekezdésének megállapíthatóságát illetően, s nem vizsgálták az ott tett állítások valószínűségét. Egyetlen ilyen jellegű végzésben sem találtam arra való utalást, hogy hány alkalom tekinthető már elégségesnek a kapcsolattartás megfelelő biztosításának megállapításához, továbbá a „pótlások megkezdése” törvényi tényállási fordulattal sem foglalkoztak külön a bíróságok.

A kiskorú elhelyezésének megváltoztatását büntetőtörvényi tényállás tárgyában végzett – országos teljes mintán alapuló – aktavizsgálat bázisát a 2013. július 1. és 2019. december 31. napja közötti összes jogerős ítélet képezte. Ezen időtartam alatt 66 bűnösséget megállapító és 3 felmentő ítélet született.

Valamennyi jogerős ítéletben az eljáró bíróságok a bűncselekmény alapesete miatt történő büntetőjogi felelősségre vonást látták indokoltnak.

A jogerős bűnösséget megállapító ítéletek 78 vádlott büntetőjogi felelősségéről rendelkeztek, 11 ügyben társtettesi minőség, míg 1 ügyben részesi alakzat (bűnsegéd) megállapítására került sor.

A bűnösséget megállapító jogerős ítéletekben fellelhető büntetőjogi szankciók előfordulásának gyakoriságából alapvetően azon következtetésre lehetett jutni, hogy az ilyen jellegű ügyekben az eljáró bíróságok a büntetési szabási célok érvényre jutásához nem látták elegendőnek intézkedések alkalmazását, figyelemmel arra, hogy az elkövetők 68%-ával szemben (53 fő) büntetés kiszabására került sor.

A Btk.-ban (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) meghatározott büntetési nemek közül az ilyen jellegű ügyekben a közérdekű munkára (12 fő), illetve a pénzbüntetésre ítélet (17 fő) fordult elő legnagyobb számmal. Egyebekben 2 főt elzárásra; további 4 főt végrehajtható szabadságvesztésre ítélt a bíróság. Noha végrehajtható szabadságvesztés kiszabására csak 4 ügyben került sor, ennek ellenére 18 olyan jogerős bírósági ítéletről lehetett beszámolni, amely bár szabadságvesztésben jelölte meg az alkalmazandó joghátrányt, ugyanakkor annak végrehajtását próbaidőre felfüggesztette.

A Btk.-ban (2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) felsorolt intézkedések közül egyértelműen a próbára bocsátás (23 fővel szemben) dominált, kis számmal ugyan, de megrovás (2 fővel szemben) alkalmazására is sor került.

A büntetés kiszabása során értékelendő súlyosító körülmények a következőkben foglalhatóak össze: büntetett előélet, társtettesi minőség, a gyermek anyai elleni nevelése, a hosszabb időn át történő megszegése az elhelyezés tárgyában született jogerős és végrehajtható hatósági döntésnek, a hasonló jellegű cselekmények elszaporodott volta, a felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje alatti elkövetés, a kettőnél több bűncselekmény halmazata, a többszöri hatósági felszólítás révén tett elégtétel a visszaadási kötelezettségének, a cselekmény büntetőeljárás hatálya alatt történő elkövetése.

Az enyhítő körülmények az alábbiakban jelölendők meg: büntetlen előélet, időmúlás, beismerő vallomás, az immáron kifogástalan életvitel, egy vagy több gyermek tartásáról való gondoskodás, a törvénnyel első ízben történő összeütközés, megbánás tanúsítása, rossz egészségügyi állapot (végtagsérülés, hallásromlás, rokkantság stb.), az idős kor vagy éppen a fiatal felnőtt kor, a gyermek védelmére irányuló szándék.

A halmazati kérdéseket illetően elmondható, hogy a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása deliktum legtöbbször a kiskorú veszélyeztetése törvényi tényállásával állt halmazatban, összesen 18 ügyben. A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétségével a vizsgált bűncselekmény csupán 1 ügyben került együttes megállapításra. Utóbbi esetben egyébként a kiskorú veszélyez-

tetésének büntette is tényállásszerűnek minősült. További 2 ügyben a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak büntette is megvalósult. Mindemellett a tanulmány tárgyát képező deliktum a lopás, az önbíráskodás, a magánlaksértés, a testi sértés, valamint a hamis magánokirat-felhasználás bűncselekményeivel is halmazatban állt.

Megemlítendő, hogy kis számmal ugyan, de felmentő ítélet is született a kutatás tárgyát képező időszakban.

A felmentő ítéletek hátterében az alábbi okok húzódtak:

- a deliktum megállapításához szükséges célzat hiánya;
- a BH 1989.264.-ben foglaltak fennállta (A bírói gyakorlat értelmében nem valósul meg jelen bűncselekmény akkor, amikor a kiskorú, akit az egyik szülőnél helyeztek el, jogszerűen meglátogatja a másik szülőt, majd ottmarad, és szülői figyelmeztetés ellenére sem hajlandó visszamenni ahhoz a félhez, akinél elhelyezték. Ilyenkor nincs „elvitel”, a bűncselekmény megmulasztással nem jöhet létre.);
- az egyes elkövetési magatartások kifejtésekor megkövetelt „aktivitás” hiánya;
- a gyermek elhelyezését rendező végrehajtható hatósági határozattal történő „szembehelyezkedés” hiánya.

A kutatási eredmények hasznosítása/hasznosítási lehetőségei

2021 őszétől a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar, Büntető Anyagi, Eljárás- és Végrehajtási Jogi Tanszékén megbízott oktatóként egy szabadon választható tárgyat oktatok, nappali tagozatos, jogász szakos hallgatóknak. A tanóra címe: „A gyermek, mint védendő érték a büntetőjogban”. Ebből eredendően úgy vélem, hogy kutatási eredményeim legfőbb hasznosulási forrása az oktatási tevékenységben jelölendő meg.

Mindemellett rendszeresen publikálok a kutatási területemen, illetőleg konferenciák aktív résztvevője vagyok, amelyeken előadóként is „közzéteszem” a KDP kutatómunkám főbb megállapításait.

Végezetül pedig terveim között szerepel a KDP keretén belül lefolytatott aktakutatások főbb eredményeit, az azokból levonható gyakorlati következtetéseket könyv formájában is összefoglalni, és megjelentetni.

Köszönetnyilvánítás

A lefolytatott kutatás „az Innovációs és Technológiai Minisztérium Kooperatív Doktori Program Doktori Hallgatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült”.

Irodalomjegyzék

- Balogh Á. (2006) Az egészség védelme a büntetőjogban. PhD-értekezés. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Doktori Iskola. pp. 112.
- Barna A. (2011) Az Alaptörvényről másképp 2. Bene ambula! Bevezető rendelkezések. Közszolgálat, Vol. 2. pp. 17.
- Bérces V. (2017) A veszély büntetőjogi formáinak megjelenési formáiról. Glossa Iuridica, Vol. 1. pp. 15–37.
- Judiné Vida A. (2020) Családjogi jegyzet a fiatalkorúak ügyeinek szakjogász képzéséhez, Judiné Vida Angéla főosztályvezető legfőbb ügyészségi ügyész előadásán elhangzottak alapján.
- Komlósiné Sógor I. (2017) A kiskorú veszélyeztetése büntett bizonnyíthatóságának problémái. Eljárásjogi Szemle, Vol. 3. pp. 11–18.
- Márki Z. (2018) A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya I. (szerk.) Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, pp. 763.

Jogsabályok

1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről (Csemegi-kódex)
- BH 1989.264.
1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (Gyvt.)
- 149/1997. évi (IX. 10.) Kormányrendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról (Gyer.)
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
- 32/2011. (XI. 18.) KIM rendelet a rendőrség nyomozó hatóságainál létesítendő gyermekmehhallgató szobák kialakításáról
2012. évi LXII. törvény a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó egyes törvények módosításáról (I. Gyermekbarát Igazságszolgáltatás Törvénycsomag)
2012. évi. C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
2013. évi CCXLV. törvény az egyes törvényeknek a gyermekek védelme érdekében történő módosításáról (Második Gyermekbarát Igazságszolgáltatás Törvénycsomag)
2015. évi XCII. törvény az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezménye kihirdetéséről, valamint ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról (Lanzarote-i Egyezmény)